

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Fürst Lejő*
Cím: *A krónikások feljegyzései egy letűnt kor féktelen pazarlásairól*

Forrás: *Magyarország*
Bp. (Hely) 1942 V. 31. (Idő) (Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy 308

Hely

Idő "17/18"

Személy

Helyszám

A krónikások feljegyzései egy letűnt kor féktelen pazarlásairól Grassalkovich szánútja, Sina báró mulatsága és a fejedelmi találkozók

Ahol ma több, mint félszázezer lakosú városok úgyszólván a szemünk előtt épültek és ahol ma apró családi parcellákat törlesztgetnek havi fizetésükből elspórolt filléreikből a fővárosból ideszorult közalkalmazottak, egykor óriási, egy gazdát szolgáló birtok terület el. A birtok kastélyai még nem koptak meg annyira, mint a krónikások feljegyzései, amelyek az idő feledésbe merülő homályából kibányászták azokat az emlékeket, amelyek mai szemmel nézve, különös fényt vetnek egy elmúlt kor minden szociális irzéstől mentes, féktelen tobzódásaira.

Nemes Bagossy Géza heivenöt százalékos hadi-zokkant, nyugalmazott állami tanító időt és fáradságot nem ismerő munkával gyűjtötte össze és bányászta ki azokat az emlékezetes eseményeket, amelyek a főváros határában fejlődő városok helyén nem is olyan régen történtek.

Mária Terézia magyar királynő a Habsburgok iránti kiváló és hű szolgálatainak jutalmául Grassalkovich Antalnak mintegy 157.000 hold terjedelmű, a mai egész Pestkörnyéket magába foglaló birtokot adományozott. Bagossy Géza feljegyzéseiből megismerjük Grassalkovich csodálatos pályafutását. Grassalkovich III. Károly idejében, 1720-ban már a királyi ügyek igazgatója, noha igen szegény családból származott. III. Károlytól bárói, majd Mária Teréziától grófi rangot kapott. Birtokaihoz tartozott Kerepes, Isaszeg, Tarcsa, Zsidó, Csömör, Ecser, Soroksár, Gödöllő stb. A XIX. század elején a Grassalko-

vich család 99 uradalmáról volt híres. Hogy hogyan jutott ehhez az óriási vagyonhoz, arra vonatkozólag a krónikás az isaszegi plébánia évkönyvében található feljegyzést idézi: „E községet 1734-ben Grassalkovich vette Werlain budai váraparanesnok utódaitól, milyen úton és módon, nem szükséges fűrkészni”.

Hangay nevű kapucinus atya pedig, amint Fludorovics Zsigmond „Máriabesnyő kegyhely” című munkájában említi, a gödöllői Grassalkovich kastélyra a következő verset írta:

*Kőhalmaz vétkes rablással gyűlt e rakásra,
Összerogy és idegen birja rablott javait.*

Grassalkovich az idézett munka egyik imakönyvében maga igyekszik azt a gyanút megcáfoltatni, mintha nem igaz úton jutott volna az óriási vagyonhoz: „Igazságtalan lenne irányomban az, aki feltenné, miszerint jellemem megvesztegetésével járultam volna szerzeményeim összegyűjtéséhez, valamint 1727-ben az Urnak fogadást tettem, hogy honoráriumot soha elfogadni nem fogok, úgy az éitem egész folyamán meg is őriztem. Ismerjék el és imádják kedves utódaim a megfoghatatlan Gondviselést, amely áldását rám leginkább a gabonatermeléssel öntötte. Azt kövessék a jobbágyok: megterhelése nélkül, kiket a szükségben gyamoilitani illik. Az Isteni Gondviselést imádják és annak áldásait csdják, mert nélküle minden fáradozás haszontalan. Legyen minden az Isten nagyobb dicsőségére. Gróf Grassalkovich Antal m. p.”

Szánkázás júniusban

A feljegyzésekből kiderül az is, hogy a dúsgazdag Grassalkovich gróf perbe szállt még Pest városával is, azért, hogy a kőbányai birtok is az ő szentlőrinci birtokához tartozik. A perben hatvan tanút hallgattak ki, de „Grassalkovich magas összekötteléseivel jóval erősebb volt és Pest városa is jobbnak látta kiegyezni vele, sőt tetemes pénzüsszeggel kárpótolta.”

Grassalkovich gróf halála után fia, II. Antal örökölte a hatalmas birtokot. A fiatal Grassalkovich gróf 1784-ben már birodalmi herceggé emelkedett és mint herceg építette 1812-ben a

Lovasroham és vénasszonyok versenyfutása a fejedelmek mulattatására

A fejedelmi vendégek tiszteletére Grassalkovich herceg fényes ünnepséget, vadászatot és állatkiállítást rendezett, amely kiegészítette Ferenc császár hadgyakorlatát. A krónikások súlyos szerencsétlenségről is beszámoltak a szentlőrinci parádéval kapcsolatban. A kisereglett pesti nép ugyanis nem vette észre a domb tulsó oldalán feléje tartó lovas rohamot és a vágásban közlelő öt-hat lovászezred közé szorult sokadalom fejté vesztve rohant le a dombról, egymást legázolva. Igen sok halott és számos sebesült ma-

még ma is fennálló, de az akkori időkben nagyon díszes vadászkastélyát. Ezen a vadászkastélyon kívül Gödöllőn százszobás kastélyt építtetett, amelynek megtekintésére egy alkalommal Mária Terézia királynőt a forró nyárban szánon vitte Budáról Gödöllőre. A huszonhat kilométeres utat a dúsgazdag herceg máramarosszigeti sóbányáinak egyévi termésével szóratta fel és az szolgáltatta júniusban a havat a különös főúri kedvteléshez.

Később a Grassalkovich uradalom súlypontja Szentlőrinc lett, mert a fiatal II. Antal herceg gyönyörű vadaskertjében itt töltötte legszívesebben idejét és ha megunt a pusztai magányt, híres arabs lovaival háromnegyed óra alatt Pestre hajtatott. A szentlőrinci uradalmi major 30 különböző főépülethől állott. A majortól nem messze kelet felé a birtok legkiemelkedőbb pontján, a Pestszentlőrincről Péteribe vezető út mentén a híres Gloriette áll, amelyet a fiatal herceg építtetett. Itt látta vendégül Grassalkovich herceg 1814-ben Európa három fejedelmét, I. Ferenc császárt, Sándor orosz cárt és III. Frigyes Vilmos porosz királyt, mint a Napóleon uralmát felszámoló 1815-i bécsi kongresszuson elhatározott Szent Szövetség tagjait.

radt a helyszínen. A feljegyzések azonban megemlékeznek egy bizonyos András nevű magyar huszárról, aki a heves roham alkalmával nyergéből kihajolva, egy hatéves gyermeket kapott fel és mentett meg a száguldó lovak patái elől. Ez a súlyos baleset azonban nem zavarta a királyi vendégeket és tovább gyönyörködtek a herceg felhajtott állatállományában. Mintegy 5000 lóból álló ménes, 10.000-et számláló gulya és százezres birkanyáj vonult fel a fejedelmi vendégek előtt.